

Professori Tauno Piirainen 1929–2019 In Memoriam

KALLE TAIPALE ja ILKKA TUOKKO

Tauno Piirainen syntyi 22.4.1929 Kuhmossa 11-lapsisen maanviljelijäperheen toiseksi nuorimpana. Lapsuuden katkaisi talvisota ja melko pian sen jälkeen seurasi jatkosota. Sodan jälkeen Taunun mieli paloi opin tielle, vaikka kotonakin olisi tarvittu tekijöitä. Hän hakeutui opiskelemaan Raudaskylän keskikouluun ja lukioon, mistä kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1950 ja sitä tietä opiskelemaan geologiaa Helsingin yliopistoon. Hän valmistui filosofian kandidaatiksi vuonna 1958 ja lisensiaatiksi 1963.

Tauno työskenteli Atomienergia Oy:n geologina Kolin alueella vuosina 1956–61. Hän toimi lyhyen jakson matematiikan opettajana Enossa, josta siirtyi Oulun yliopistoon geologian opetustehtäviin vuosiksi 1963–1967 ja väitteli filosofian tohtoriksi Kolin alueen uraanimalmeista vuonna 1968. Hän toimi mineralogian vt. apulaisprofessorina ja nimitettyinä apulaisprofessorina 25 vuotta vuosina 1967–1992, sekä Suomen Geologisen Seuran puheenjohtajana vuoden 1983.

Kauppa- ja teollisuusministeriö rahoitti

useita hänen johtamiaaan malminetsintää palvelevia perustutkimusprojekteja. Koillismaa-projektin tuloksena selvisivät Pudasjärven Syötteeltä Kuusamon Näränkävaraan ulottuvien ns. emäksisten kerrosintruusioiden rakenteet ja malmipotentiali. Tarkemman tutkimuksen kohteena olivat mm. Mustavaaran vanadiini-rautamalmi ja myöhemmin platina-metalliesiintymät.

Seuraavaksi oli vuorossa Kuhmon liuskejako vuosina 1977–1980. Asiantuntijat arvelivat, että alueella on vain ”kuivia kiviä”, mutta piti hän Taunosta tulla ”hembygdsforskare”, eli kotiseutututkija. Projektin tuloksena Kuhmon liuskejakson pääosin vulkaanis-syntyisten kivien malmipotentiali tarkentui ja Taipalejärven hopeamalmi löytyi syksyllä 1980. Tauno ja kaksi projektin tutkijaa saivat tämän johdosta valtion malmipalkkion vuonna 1983.

Opettajana Tauno oli kannustava ja oppilaisiinsa luottava valmentaja, jonka antaman tuen ja neuvojen ansiosta opiskelijat menestyivät opinnoissaan ja myöhemmin työuralaan. Taunon kiinnostus geologiaan jatkui elämänsä jälkeen mm. Nunnanlahden vuolukivien lämmönvarausominaisuuksien selvittämisellä. Hän oli mukana myös timantintetsintätutkimusten asiantuntijaryhmässä. Hänellä on julkaisuja geologian ja mineralogian alalta, mm. Suomen emäksisistä kivilajeista ja niihin liittyvistä malmiesiintymistä.

Työskentely Kolin alueella johti laajempaan pohdintaan Suomen kallioperän kehityksestä. Tuloksena syntyi laattatektoniikkaan perustuva kehitysmalli, jota monet kollegat nimittivät ”s****nan Piiraisismiksi”. Aikaansa edellä olleen mallin ovat sittemmin hyväksyneet pahimmatkin änkryt.

Tauno Piirainen oli aidosti erähenkinen ihminen. Hopeaesintymän löytymisen jälkeen tehdyillä esiintymän tutkimusten tarkastusmatkoilla yövyttiin aluksi metsäkämpillä, mutta myöhemmin laavuilla. Tauno seurasi hopeaesintymän tutkimuksia koko niiden keston ajan ja oli mukana Hopeakaivoksen avajaisissa maaliskuussa 2019 ja piti avajaisissa mieleenpainuvan puheen. Hän kertoi läheisilleen Hopeakaivoksen avajaisten olleen elämänsä huipentuma.

Kolin mökki ja Ahman-hiihto Kolin maisemissa samanhenkisten kaivosalan ystävien kanssa oli tärkeä tapahtuma vuosien ajan. Hiihdon jälkeen Kolin mökillä ystäville tarjottiin vuosittain oman maan lantuista valmistettua maailman suurinta lanttukukkoa. Hän oli mukana tapahtumassa vielä keväällä 2019, ja vietti samalla ystäviensä kanssa 90-vuotispäiväänsä.

Kolin lisäksi syntymäpitäjänsä Kuhmo oli hänelle rakas, hän kävi säännöllisesti tapaamassa sukulaisiaan Kuhmoniemen ja ihaillemassa maisemia, joita hän kertoi pitävänsä maailman kauneimpina. Vakituinen asunto Taunolla ja Hilikka-vaimollaan oli Muhoksella, jossa Hilikka toimi kielten opettajana. Heillä on kaksi poikaa ja neljä lastenlasta.

Professori Tauno Piirainen kuoli 90-vuotiaana 1.9.2019 kertaalleen leikatun ja selätetyn syövän uusiuduttua. Tauno Piirainen oli huumorintajuinen, itseään korostamaton ja sydämellinen ihminen, jolta riitti aina huomiota ja ystävällisyyttä opiskelijoille ja työtovereille. Häntä jää kaipaamaan perheen ja suvun lisäksi laaja ystäväjoukko.

Kirjoittajat työskentelivät Kuhmon malmiprojektissa ja olivat Tauno Piiraisen oppilaita